

Τα χαρακτηριστικά του βυζαντινού καίσαρισμού (Κ. Λεοντίεφ, Συγγραφέας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=154694>]

Με την ενθρόνιση των χριστιανών αυτοκρατόρων σε αυτές τις νέες γραφειοκρατικές αρχές προστέθηκε και ένα άλλο, ασύγκριτα ισχυρότερο μέσο της κοινωνικής πειθαρχίας – η εξουσία της Εκκλησίας, η εξουσία και το προνόμιο των επισκόπων. Αυτό το εργαλείο η Αρχαία Ρώμη δεν το είχε: δεν είχε το τόσο δυνατό ιερατείο. Στο χριστιανικό Βυζάντιο εμφανίστηκε αυτό το νέο και εξαιρετικά σωτήριο εργαλείο της πειθαρχίας.

Επαναλαμβάνω, λοιπόν: ο βυζαντινός καισαρισμός είχε μέσα του, όπως ξέρουμε, πολλή ζωτικότητα και πολλή φυσικότητα που συναρμόζονταν με τις περιστάσεις και τις ανάγκες του καιρού. Στηριζόταν πάνω στις δύο δυνάμεις – την νέα θρησκεία την οποία και οι περισσότεροι μη χριστιανοί (δηλαδή οι άθεοι και οι ντεϊστές) της εποχής μας την αναγνωρίζουν ως την καλύτερη από όλες τις μέχρι τότε υπάρχουσες θρησκείες , και στο αρχαίο δημόσιο δίκαιο που διατυπώθηκε τόσο καλά, όσο δεν διατυπώθηκε κανένα άλλο πριν από αυτό (ούτε το αιγυπτιακό, ούτε το περσικό, ούτε το αθηναϊκό, το σπαρτιατικό, όσο γνωρίζουμε). Αυτός ο τυχερός συνδυασμός του πολύ αρχαίου και συνηθισμένου (δηλαδή της ρωμαϊκής δικτατορίας και της δημαρχικής αρχής) με το πιο νέο και το ελκυστικό (δηλαδή τον χριστιανισμό) ήταν αυτό που έδωσε στο πρώτο Χριστιανικό Κράτος την δυνατότητα να αντέξει τόσο πολύ χρόνο σε ένα διαταραγμένο και ημισάπιο έδαφος παρά τα πιο δυσμενή περιστατικά.

Τους καίσαρες τους εξόριζαν, τους σκότωναν αλλά το ιερό που ήταν ο καισαρισμός δεν το άγγιξε κανείς. Τους ανθρώπους τους άλλαζαν, αλλά να αλλάξει την οργάνωση στη βάση της δεν το σκέφθηκε κανείς.

Σχετικά με την βυζαντινή ιστορία να επισημάνουμε επίσης το εξής. Μέσα στο μορφωμένο κοινό μας διαδόθηκαν περί του Βυζαντίου οι πιο λανθασμένες ή – για να το πούμε καλύτερα – οι πιο ανόητες, μονόπλευρες ή επιφανειακές αντιλήψεις. Η ιστορική επιστήμη μας ήταν μέχρι τελευταίως ανώριμη και στερημένη της αυτοφυσούς πρωτοτυπίας. Σχεδόν όλοι οι δυτικοί συγγραφείς έπασχαν πολύ χρόνο

(καμιά φορά και ασυνείδητα) από το πάθος είτε της δημοκρατικότητας είτε του φεουδαρχισμού είτε του καθολικισμού είτε του προτεσταντισμού και γι' αυτό το Βυζάντιο που ήταν Αυτοκρατορικό, Ορθόδοξο και εν ουδεμία περιπτώσει φεουδαρχικό δεν μπόρεσε να προκαλέσει σε αυτούς ούτε παραμικρή συμπόνια σε τίποτε. Η κοινωνία χάρη στο ορισμένο σύστημα της σχολικής μόρφωσης, στον ορισμένο χαρακτήρα της ελαφριάς ανάγνωσης κ. λ. π. έχει την συνήθεια χωρίς να σκεφτεί καλά να συμπαθήσει τα μεν ιστορικά φαινόμενα και να νιώσει σχεδόν απέχθεια στα άλλα. Έτσι, π.χ., το σχολείο, η ποίηση και πάμπολλα άρθρα και μυθιστορήματα δίδαξαν όλους μας από τα πρώτα νιάτα μας να διαβάζουμε με ανατριχίλα και ενθουσιασμό για τον Μαραθώνα, την Σαλαμίνα και τις Πλαταιές και δίδοντας όλη την συμπάθειά μας στους Έλληνες δημοκρατικούς να βλέπουμε τους Πέρσες σχεδόν με μίσος και καταφρόνια.

Θυμάμαι πώς εγώ ο ίδιος αφού διάβασα τυχαία (και σε ποιόν — στον Herzen!) περί του πώς οι Πέρσες αξιωματούχοι ρίχνονταν από μόνοι τους στην θάλασσα για να ελαφρώσουν το πλοίο και να σώσουν τον Ξέρξη, περί του πώς κατά σειρά πλησίαζαν τον βασιλιά και του υποκλίνονταν προτού να πέσουν στα κύματα... Θυμάμαι το πώς αφού το διάβασα βυθίστηκα σε συλλογισμούς και είπα την πρώτη φορά στον εαυτό μου (και πόσες φορές από τα παιδικά μου χρόνια και μέχρι την ώριμη ηλικία μου μού έτυχε να ξανασκεφτώ τον κλασικό ελληνοπερσικό αγώνα!): «Ο Herzen το αποκαλεί δίκαια περσικές Θερμοπύλες. Αυτό είναι πιο τρομαχτικό και πολύ πιο μεγαλοπρεπές από τις Θερμοπύλες! Αυτό αποδεικνύει την δύναμη της ιδέας, την δύναμη της πεποίθησης που είναι ακόμα μεγαλύτερη από εκείνη που είχαν οι συναγωνιστές του Λεωνίδα, επειδή πολύ πιο εύκολο είναι να πεθάνει κανείς στην έξαψη της μάχης από το να πάρουν ύστερα από περίσκεψη και ψύχραιμα, χωρίς κανένα βιασμό την απόφαση να αυτοκτονήσουν για μια θρησκευτική και κρατική ιδέα!».

(συνεχίζεται)

[5] Για να είμαι σαφής επίτηδες αποκαλώ αυτά τα πράγματα κατά προσέγγιση όπως τα λέμε τώρα.

[6] Ο Σοπενχάουερ προτιμάει τον βουδισμό από τον χριστιανισμό και ο γνωστός συναρμολογητής Μπίχνερ τον υποστηρίζει σε αυτό. Έχει όμως ενδιαφέρον ότι ο βουδισμός που δεν αναγνωρίζει τον προσωπικό Θεό, σύμφωνα με τους υπερασπιστές του, σε πολλά άλλα σημεία περισσότερο από κάθε άλλη θρησκεία πλησιάζει στον χριστιανισμό: π.χ., στην διδασκαλία της πραότητας, του ελέους στους άλλους και της αυστηρότητας (ασκητισμού) στον εαυτό του. Ο χριστιανισμός έχει μέσα του το καθετί δυνατό και καλό από όλες τις άλλες θρησκείες.